

Hallinnolliset seuraamusmaksut tietosuojalainsäädännön rikkomisesta julkissektorilla

Perustuslakivaliokunta 20.5..2026; HE 46/2026 vp

Yhtenäinen seuraamusjärjestelmä yksityissektorilla ja julkissektorilla:

- Seuraamusmaksu olisi **pääsääntöisesti** mahdollinen **kaikille viranomaisille** ja niihin rinnastuville julkishallintoa edustaville rekisterinpitäjille ja henkilötietojen käsittelijöille. **Seuraamusmaksujen määräämisen yleiset edellytykset olisivat samat kuin yksityissektorin osalta.**
- **Viranomaisiin rinnastettaisiin myös julkista hallintotehtävää hoitavat yksityiset toimijat**, ja niihin sovellettaisiin samoja seuraamusmaksusäännöksiä siltä osin kuin henkilötietojen käsittely liittyy julkiseen hallintotehtävään.
- Seuraamusmaksujen määräämiseen sovellettaisiin samaa menettelyä kuin nykyisin.
- Julkissektoria koskisivat sen toiminnan luonteen huomioivat välttämättömät rajaukset.
- Seuraamusmaksu ei olisi mahdollinen seuraaville: eduskunnan virastot, tuomioistuimet ja tiedusteluvalvontavaltuutettu (tiedustelutoiminnan valvonnan osalta); rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla Puolustusvoimat ja Supo (puolustukseen/ kansalliseen turvallisuuteen liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta).
- ✓ **Valtiopäivätoiminta ja ylimmät laillisuusvalvojat rajautuvat lisäksi pois ehdotettujen säännösten soveltamisalasta.**

Valtiosääntöisen arvioinnin lähtökohta:

Ehdotus poikkeaa perustuslakivaliokunnan toistuvasta linjauksesta, jonka mukaan seuraamusmaksusääntelyn ulottaminen viranomaistoimintaan **ei ole valtiosääntöisesti ongelmatonta** (erit. PeVL 14/2018 vp sekä PeVL 13/2023 vp ja PeVL 37/2021 vp):

- Viranomaisten toiminnan lainmukaisuus ja budjettisidonnaisuus;
 - Viranomaisen velvollisuus noudattaa hallinnon yleislakeja ja hoitaa lakisääteiset tehtävänsä;
 - Viranomaisten velvollisuus turvata perusoikeudet kokonaisuutena;
 - Viranhaltijoita koskeva laaja rikosoikeudellinen virkavastuu.
- ✓ Tietosuojalainsäädäntö jättää laajan liikkumavaran viranomaisia koskevan seuraamusjärjestelmän osalta. Se edellyttää kuitenkin sanktioluontoisia seuraamuksia (rikosoikeudellinen tai hallinnollinen sanktio). Seuraamusmaksun määräämisen aineelliset edellytykset eivät sisällä liikkumavaraa.
 - ✓ Tietosuojalainsäädännössä säädetyt velvoitteet ovat pääosin samat yksityissektorilla ja julkissektorilla.
 - ✓ Ehdotetuissa säännöksissä on huomioitu perustuslaista johtuvat näkökohdat sekä EU-oikeuden mukainen liikkumavara.

Sanktiointia koskevat vaatimukset:

- Sanktioitavan rikkomuksen/ laiminlyönnin luonnehdinta: sanktiointi kytkettäisiin tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa säädettyihin yksityiskohtaisiin seuraamusmaksun määräämisen edellytyksiin; sanktiointi täsmentyy artikloissa, joihin seuraamusmaksun määrä on kytketty. Rikosasioiden tietosuojalakiin lisättäisiin vastaava sanktiointi.
- Seuraamuksen tehokkuus ja ennalta estävyys: Julkissektoria koskeville seuraamusmaksuille säädettäisiin **kiinteät enimmäismäärät**, jotka olisivat 1/20 yksityissektoria koskevista tietosuoja-asetuksen mukaisista enimmäismääristä -> rikkomuksesta riippuen 500 000 EUR tai 1 000 000 EUR.
- Seuraamuksen oikeasuhteisuus: Seuraamusmaksun määrästä päätettäessä olisi **varmistuttava siitä, että seuraamusmaksu on oikeassa suhteessa viranomaisen kokoon ja taloudelliseen asemaan** sekä rikkomuksen vakavuuteen.
- Seuraamuksen viimesijaisuus: Seuraamusmaksu voitaisiin määrätä, jos muut käytettävissä olevat keinot eivät olisi riittäviä.
- **Seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä** henkilötietojen luovuttamistilanteissa, joissa on kyse tietosuojan ja asiakirjajulkisuuden yhteensovittamisesta.
- ✓ **Rajauksilla varmistettaisiin, että viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitaminen ei vaarannu, ml. perusoikeuksien turvaaminen.**

Miksi virkarikosoikeudellinen sääntely ei riitä tietosuojalainsäädännön kontekstissa (PeVL 32/2026 vp)?

Esiselvityksessä tehdyt havainnot:

- Oikeuskäytännön vähäisyys: tuomiot koskevat muita kuin tietosuojalainsäädännön velvoitteiden rikkomista. Harvat rekisterinpitoon liittyvät syytteet eivät ole menestyneet.
- TSV:n valvontakäytännössä viranomaisiin kohdistuvia toimenpiteitä on runsaasti.

Tietosuojalainsäädännön velvoitteet ovat **rekisterinpitäjän vastuulla** (tai sen lukuun toimivan henkilötietojen käsittelijän vastuulla) – **rekisterinpitäjällä on osoittamisvelvollisuus**.
Seuraamusmaksu voidaan kohdistaa suoraan rekisterinpitäjän organisaatioon.

Yksittäinen viranhaltija voidaan saattaa henkilökohtaiseen rikosoikeudelliseen vastuuseen sellaisesta teosta, joka voidaan katsoa virkavelvollisuuden laiminlyönniksi, ja jonka osalta rangaistavuuden yleiset edellytykset täyttyvät.

- ✓ Seuraamus ei kohdistu siihen tahoon, jonka vastuulla velvoitteiden noudattaminen on. Rikosoikeudellinen seuraamus yksittäiselle viranhaltijalle on tässä kontekstissa poikkeuksellisen ankara.
- ✓ Oikeuskäytännön valossa rikosproessin sijasta rikkomukset näyttäisivät tulevan ilmi ensisijaisesti hallinnollisessa menettelyssä.

Keskeinen muutos nykytilaan

- Seuraamus tietosuojalainsäädännön rikkomisesta kohdistuisi siihen tahoon, joka on vastuussa rikkomuksesta tai laiminlyönnistä.
- Seuraamusmaksu kohdistuisi suoraan rekisterinpitäjään (tai henkilötietojen käsittelijään, jos kyse on organisaation vastuulla olevasta rikkomuksesta tai laiminlyönnistä.
- Jos kyse olisi rikoksen tunnusmerkit täyttävästä yksittäisen viranhaltijan vastuulla olevasta (tahallisesta tai tuottamuksellisesta) teosta tai laiminlyönnistä, se voitaisiin käsitellä edelleen rikosprosessissa virkarikoksena.

Seuraamusmaksut ja rikosoikeudelliset rangaistussäännökset suojaavat eri oikeushyviä: ne bis in idem –periaate ei muodostuisi ongelmaksi.

Kiitos!

www.oikeusministerio.fi | www.justitieministeriet.fi